

॥ హనుమత్ సీతాలక్ష్మణ భరతశత్రుఘ్నపరివారసమేత శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః ॥

**షోడశ-శతనాత్మక
కిష్కింధాకాండ పారాయణ దీక్షా**

పడవ రోజు పారాయణ - 06.07.2023 - గురువారము

మా	రు	త	స్య	స	హె	వే	దే	న	రు	డ	స్య	స	హె	జ	వే
5	2	6	1	7	5	4	3	3	2	3	1	7	5	8	4

వే - 4

పారాయణం చేయవలసిన సర్గలు : 04

సర్గల వరుస సంఖ్యలు

27, 28, 29, 30 సర్గలు

పారాయణ శ్లోకాల సంఖ్య

48 + 66 + 34 + 85 = 233 శ్లోకాలు

॥ అథ సంకల్పః ॥

శ్రీమదఖిలాండకోటిబ్రహ్మాండనాయకస్య, శ్రీపద్మావతీజానేః, శ్రీవేంకటేశ్వర పరబ్రహ్మణః, రూపాంతరభూతస్య, శ్రీరామచంద్రప్రభోః, అనుగ్రహేణ, అస్మిన్, సర్వజగదుపద్రవకాలే, ప్రపంచశాంత్యర్థమ్, అతిశీఘ్రమేవ, విషూచికేత్యాదిక్రిమేః, వినాశనార్థం, సర్వప్రపంచస్య, విశిష్య, భారతదేశస్య, ఉత్తరోత్తర, శుభసంపత్-సమృద్ధ్యర్థం, సర్వేషామ్, ఆస్తిక మహాజనానాం, సకుటుంబానాం, ఆయురారోగ్యైశ్వర్య, సద్బుద్ధిత్యాది, సర్వశుభఫలప్రాప్త్యర్థం, సర్వవిధ సుస్థిరతా సిద్ధ్యర్థం, విద్యావిత్త వాణిజ్య, దేశరక్షణాది రంగేషు, సర్వతోముఖాభివృద్ధి ద్వారా, శ్రీరామరాజ్యస్య, పునర్వ్యవస్థాపనార్థం, వైదిక ధర్మాభిధానస్య, సనాతన ఆర్ష ధర్మస్య, సర్వోన్నతి సిద్ధ్యర్థం, తద్ధర్మ ప్రతికూలతా పరిహారార్థం, వైరిక్షయార్థం, గోసంరక్షణార్థం చ, విశేషతః, ఏతాదృశ, జగత్కళ్యాణకర, కార్యక్రమనిర్వహణశీలస్య, శ్రీమత్ తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానస్య, సర్వతోముఖాభివృద్ధ్యర్థం, హనుమత్ సీతాలక్ష్మణ, భరతశత్రుఘ్న, పరివారసమేత, శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణః, ప్రీత్యర్థం చ, సీతాలక్ష్మణ హనుమత్సమేత, శ్రీరామమూలమంత్రానుస్థాన, తర్పణ, హోమపూర్వకం

మారుతస్య సమో వేగో గరుడస్య సమో జవో

ఇత్యేతన్మంత్రాంతర్గత, కటపయాది, సంఖ్యాశాస్త్రానుసారం, శ్రీమద్వాల్మీకి రామాయణాంతర్గత, కిష్కింధాకాండ పారాయణం, ఆచార్యముఖేన, అన్యోన్య-సాహాయ్యేన, లోకకళ్యాణార్థం, కరిష్యామహే.

శ్రీ రిషిప్రార్థన

రామాయ రామభద్రాయ రామచంద్రాయ వేధసే ।
రఘునాథాయ నాథాయ సీతాయాః పతయే నమః ॥ 1 ॥

శ్రీ ఆంజనేయ ప్రార్థన

గోష్పదీకృతవారాశిం మశకీకృతరాక్షసం ।
రామాయణమహామాలారత్నం వందేఽనిలాత్మజమ్ ॥ 2 ॥

శ్రీ వాల్మీకి ప్రార్థన

కూజంతం రామ రామేతి మధురం మధురాక్షరమ్ ।
ఆరుహ్య కవితాశాఖాం వందే వాల్మీకి కోకిలమ్ ॥ 3 ॥

శ్రీరిషుచంస్రీ పరబ్రహ్మణే నమః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే సప్తవింశస్సర్గః

సుగ్రీవాదియుతం శ్రీశం భస్మాంగావృతమీశ్వరం ।
మహేశ్వరసమం ధ్యాయేత్ కిష్కింధాకాండ ఉత్తమే ॥

1. అభిషిక్తే తు సుగ్రీవే ప్రవిష్టే వానరే గుహామ్ ।
ఆజగామ సహ భ్రాత్రా రామః ప్రస్రవణం గిరిమ్ ॥ 27.1 ॥ (2 సార్లు)
2. శార్దూలమృగసంఘుష్టం సింహైర్భీమరవైర్భృతమ్ ।
నానాగుల్మలతాగూఢం బహుపాదపసంకులమ్ ॥ 27.2 ॥
3. ఋక్షవానరగోపుఛ్చైః మార్జారైశ్చ నిషేవితమ్ ।
మేఘరాశినిభం శైలం నిత్యం శుచి జలాశ్రయమ్ ॥ 27.3 ॥
4. తస్య శైలస్య శిఖరే మహతీమాయతాం గుహామ్ ।
ప్రత్యగృహ్ణాత వాసార్థం రామస్సౌమిత్రిణా సహ ॥ 27.4 ॥
5. కృత్వా చ సమయం సౌమ్యః సుగ్రీవేణ సహానఘః ।
కాలయుక్తం మహద్వాక్యమ్ ఉవాచ రఘునందనః ।
వినీతం భ్రాతరం భ్రాతా లక్ష్మణం లక్ష్మీవర్ధనమ్ ॥ 27.5 ॥
6. ఇయం గిరిగుహో రమ్యా విశాలా యుక్తమారుతా ।
అస్యాం వసావ సౌమిత్రే వర్షరాత్రమరిందమ ॥ 27.6 ॥
7. గిరిశృంగమిదం రమ్యమ్ ఉన్నతం పార్థివాత్మజ ।
శ్వేతాభిః కృష్ణతామ్రాభిః శిలాభిరుపశోభితమ్ ॥ 27.7 ॥
8. నానాధాతుసమాకీర్ణం దరీనిర్ఘరశోభితమ్ ।
వివిధైర్ఘృక్షషండైశ్చ చారుచిత్రలతావృతమ్ ॥ 27.8 ॥
9. నానావిహగసంఘుష్టం మయూరరవనాదితమ్ ।
మాలతీకున్దగుత్మైశ్చ సింధువారకురంటకైః ॥ 27.9 ॥
10. కదంబార్జునసర్జైశ్చ పుష్పితైరుపశోభితమ్ ॥ 27.10 ॥
11. ఇయం చ నలినీ రమ్యా పుల్లపంకజమండితా ।
నాతిదూరే గుహాయా నౌ భవిష్యతి నృపాత్మజ ॥ 27.11 ॥

12. ప్రాగుదక్ష్పవణే దేశే గుహా సాధు భవిష్యతి ।
పశ్చాశ్చైవోన్నతా సౌమ్య నివాతేయం భవిష్యతి ॥ 27.12 ॥
13. గుహాద్వారే చ సౌమిత్రే శిలా సమతలా శుభా ।
శ్లక్షా చైవాయతా చైవ భిన్నాంజనచయోపమా ॥ 27.13 ॥
14. గిరిశృంగమిదం తాత పశ్య చోత్తరతశ్శుభమ్ ।
భిన్నాంజనచయాకారమ్ అంభోధరమివోత్థితమ్ ॥ 27.14 ॥
15. దక్షిణస్యామపి దిశి స్థితం శ్వేతమివాపరమ్ ।
కైలాసశిఖరప్రఖ్యం నానాధాతువిభూషితమ్ ॥ 27.15 ॥
16. ప్రాచీనవాహినీం చైవ నదీం భృశమకర్దమామ్ ।
గుహాయాః పూర్వతః పశ్య త్రికూటే జాహ్నవీమివ ॥ 27.16 ॥
17. చంపకైస్తిలకైస్తాలైః తమాలైరతిముక్తకైః ।
పద్మకైస్సరలైశ్చైవ అశోకైశ్చైవ శోభితామ్ ॥ 27.17 ॥
18. వానీరైస్తిమిశైశ్చైవ వకులైః కేతకైర్ధవైః ।
హింతాలైస్తిరిఖైర్నీపైః వేత్రకైః కృతమాలకైః ॥ 27.18 ॥
19. తీరజైశ్శోభితా భాతి నానారూపైస్తతస్తతః ।
వసనాభరణోపేతా ప్రమదేవాభ్యులంకృతా ॥ 27.19 ॥
20. శతశః పక్షిసంఘైశ్చ నానా నాదైర్వినాదితా ।
ఏకైకమనురక్తైశ్చ చక్రవాకైరలంకృతా ॥ 27.20 ॥
21. పులివైరతిరమ్యైశ్చ హంససారససేవితైః ।
ప్రహసంతీవ భాత్యేషా నారీ సర్వవిభూషితా ॥ 27.21 ॥
22. క్వచిన్నీలోత్పలచ్ఛన్నా భాతి రక్తోత్పలైః క్వచిత్ ।
క్వచిదాభాతి శుక్లైశ్చ దివ్యైః కుముదకుడ్మలైః ॥ 27.22 ॥
23. పారిష్లవశతైర్బుష్టా బర్హిణక్రౌంచనాదితా ।
రమణీయా నదీ సౌమ్యా మునిసంఘైర్నిషేవితా ॥ 27.23 ॥
24. పశ్య చందనవృక్షాణాం పంక్తిస్సరచితా ఇవ ।
కకుభానాం చ దృశ్యంతే మనసేవోదితాస్సమమ్ ॥ 27.24 ॥

25. అహో సురమణీయోఽయం దేశశ్శత్రునిషూదన ।
దృఢం రంస్యావ సౌమిత్రే సాధ్వత్ర నివసావహై ॥ 27.25 ॥
26. ఇతశ్చ నాతిదూరే సా కిష్కింధా చిత్రకాననా ।
సుగ్రీవస్య పురీ రమ్యా భవిష్యతి నృపాత్మజ ॥ 27.26 ॥
27. గీతవాదిత్రనిర్ఘోష శ్రూయతే జయతాం వర ।
నర్దతాం వానరాణాం చ మృదంగాడంబరైస్సహ ॥ 27.27 ॥
28. లబ్ధ్వా భార్యాం కపివరః ప్రాప్య రాజ్యం సుహృద్భృతః ।
ద్రువం నందతి సుగ్రీవః సంప్రాప్య మహతీం శ్రియమ్ ॥ 27.28 ॥
29. ఇత్యుక్త్వా న్యవసత్తత్ర రాఘవస్సహ లక్ష్మణః ।
బహుదృశ్యదరీకుంజే తస్మిన్ ప్రస్రవణే గిరౌ ॥ 27.29 ॥
30. సుసుఖేఽపి బహుద్రవ్యే తస్మిన్ హి ధరణీధరే ।
వసతస్తస్య రామస్య రతిరల్పాఽపి నాఽభవత్ ।
హృతాం హి భార్యాం స్మరతః ప్రాణేభ్యోఽపి గరీయసీమ్ ॥ 27.30 ॥
31. ఉదయాభ్యుదితం దృష్ట్వా శశాంకం చ విశేషతః ।
ఆవివేశ న తం నిద్రా నిశాసు శయనం గతమ్ ॥ 27.31 ॥
32. తత్సముత్థేన శోకేన బాష్పోపహతచేతసమ్ ।
తం శోచమానం కాకుత్స్థం నిత్యం శోకపరాయణమ్ ॥ 27.32 ॥
33. తుల్యదుఃఖోఽబ్రవీద్భ్రాతా లక్ష్మణోఽనునయన్ వచః ॥ 27.33 ॥
34. అలం వీర వ్యథాం గత్వా న త్వం శోచితుమర్హసి ।
శోచతో వ్యవసీదంతి సర్వార్థా విదితం హి తే ॥ 27.34 ॥
35. భవాన్ క్రియాపరో లోకే భవాన్ దైవపరాయణః ।
ఆస్తికో ధర్మశీలశ్చ వ్యవసాయీ చ రాఘవ ॥ 27.35 ॥
36. న హ్యవ్యవసితశ్శత్రుం రాక్షసం తం విశేషతః ।
సమర్థస్త్వం రణే హంతుం విక్రమైర్జిహ్మాకారిణమ్ ॥ 27.36 ॥
37. సమున్మాలయ శోకం త్వం వ్యవసాయం స్థిరం కురు ।
తతస్సపరివారం తం నిర్మూలం కురు రాక్షసమ్ ॥ 27.37 ॥

38. పృథివీమపి కాకుత్స్థ ససాగరవనాచలామ్ ।
పరివర్తయితుం శక్తః కిమంగ పున రావణమ్ ॥ 27.38 ॥
39. శరత్కాలం ప్రతీక్షస్వ ప్రావృట్కాలోఽ యమాగతః ।
తతస్సరాష్ట్రం సగణం రావణం త్వం వధిష్యసి ॥ 27.39 ॥
40. అహం తు ఖలు తే వీర్యం ప్రసుప్తం ప్రతిబోధయే ।
దీప్తైరాహుతిభిః కాలే భస్మచ్ఛన్నమివానలమ్ ॥ 27.40 ॥
41. లక్ష్మణస్య తు తద్వాక్యం ప్రతిపూజ్య హితం శుభమ్ ।
రాఘవస్సుహృదం స్నిగ్ధమ్ ఇదం వచనమబ్రవీత్ ॥ 27.41 ॥
42. వాచ్యం యదనురక్తేన స్నిగ్ధేన చ హితేన చ ।
సత్యవిక్రమయుక్తేన తదుక్తం లక్ష్మణ త్వయా ॥ 27.42 ॥
43. ఏష శోకః పరిత్యక్తః సర్వకార్యావసాదకః ।
విక్రమేష్వప్రతిహతం తేజః ప్రోత్సాహయామ్యహమ్ ॥ 27.43 ॥
44. శరత్కాలం ప్రతీక్షిష్యే స్థితోఽస్మి వచనే తవ ।
సుగ్రీవస్య నదీనాం చ ప్రసాదమనుపాలయన్ ॥ 27.44 ॥
45. ఉపకారేణ వీరస్తు ప్రతికారేణ యుజ్యతే ।
అకృతజ్ఞోఽప్రతికృతః హన్తి సత్త్వవతాం మనః ॥ 27.45 ॥
46. అథైవముక్తః ప్రణిధాయ లక్ష్మణః, కృతాంజలిస్తత్రప్రతిపూజ్య భాషితమ్ ।
ఉవాచ రామం స్వభిరామదర్శనం, ప్రదర్శయన్దర్శనమాత్మనశ్శుభమ్ ॥
॥ 27.46 ॥
47. యథోక్తమేతత్తవ సర్వమీప్సితం, నరేంద్ర కర్తా నచిరాద్ధరీశ్వరః ।
శరత్రప్రతీక్షః క్షమతామిమం భవాన్, జలప్రపాతం రిపునిగ్రహే ధృతః ॥
॥ 27.47 ॥
48. నియమ్య కోపం ప్రతిపాల్యతాం శరత్
క్షమస్వ మాసాంశ్చతురో మయా సహ ।
వసాచలేఽస్మిన్మృగరాజసేవితే
సంవర్ధయన్ శత్రువధే సముద్యమమ్ ॥ 27.48 ॥ (2 సార్లు)

సుగ్రీవాదియుతం శ్రీశం భస్మాంగావృతమీశ్వరం ।
మహేశ్వరసమం ధ్యాయేత్ కిష్కింధాకాండ ఉత్తమే ॥

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే సప్తవింశస్సర్గః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే అష్టావింశస్సర్గః

సుగ్రీవాదియుతం శ్రీశం భస్మాంగావృతమీశ్వరం ।
మహేశ్వరసమం ధ్యాయేత్ కిష్కింధాకాండ ఉత్తమే ॥

49. స తథా వాలినం హత్వా సుగ్రీవమభిషిచ్య చ ।
వసన్మాత్యవతః పృష్టే రామో లక్ష్మణమబ్రవీత్ ॥ 28.1 ॥ (2 సార్లు)
50. అయం స కాలస్సంప్రాప్తః సమయోఽద్య జలాగమః ।
సంపశ్య త్వం నభో మేఘైః సంవృతం గిరిసన్నిభైః ॥ 28.2 ॥
51. నవమాసధృతం గర్భం భాస్కరస్య గభస్తిభిః ।
పీత్వా రసం సముద్రాణాం ద్యౌః ప్రసూతే రసాయనమ్ ॥ 28.3 ॥
52. శక్యమంబరమారుహ్యా మేఘసోపానపంక్తిభిః ।
కుటజార్జునమాలాభిః అలంకర్తుం దివాకరమ్ ॥ 28.4 ॥
53. సంధ్యారాగోత్థితైస్తామ్రైః అంతేష్వధికపాండరైః ।
స్నిగ్ధైరభ్రపటచ్ఛేదైః బద్ధవ్రణమివాంబరమ్ ॥ 28.5 ॥
54. మన్దమారుతనిశ్వాసం సన్ధ్యాచన్దనరంజితమ్ ।
ఆపాణ్డుజలదం భాతి కామాతురమివాంబరమ్ ॥ 28.6 ॥
55. ఏషా ధర్మపరిక్లిష్టా నవవారిపరిప్లుతా ।
సీతేవ శోకసంతప్తా మహీ బాష్పం విముంచతి ॥ 28.7 ॥
56. మేఘోదరవినిర్ముక్తాః కల్వారసుఖశీతలాః ।
శక్యమంజలిభిః పాతుం వాతాః కేతకిగంధినః ॥ 28.8 ॥
57. ఏష పుల్లార్జునశ్చైలః కేతకైరధివాసితః ।
సుగ్రీవ ఇవ శాంతారి ధారాభిరభిషిచ్యతే ॥ 28.9 ॥
58. మేఘకృష్ణాజినధరాః ధారాయజ్ఞోపవీతినః ।
మారుతాపూరితగుహాః ప్రాధీతా ఇవ పర్వతాః ॥ 28.10 ॥

59. కశాభిరివ హైమీభిః విద్యుద్భిరివ తాడితమ్ ।
అంతస్తనితనిర్ఘోషం సవేదనమివాంబరమ్ ॥ 28.11 ॥
60. నీలమేఘాశ్రితా విద్యుత్ స్ఫురంతీ ప్రతిభాతి మే ।
స్ఫురంతీ రావణస్యాంకే వైదేహీవ తపస్వినీ ॥ 28.12 ॥
61. ఇమాస్తా మన్మథవతాం హితాః ప్రతిహతా దిశః ।
అనులిప్తా ఇవ ఘనైః నష్టగ్రహనిశాకరాః ॥ 28.13 ॥
62. క్వచిద్బాష్పాభిసంరుద్ధాన్ వర్షాగమసముత్సుకాన్ ।
కుటజాన్ పశ్య సౌమిత్రే పుష్పితాన్ గిరిసానుషు ।
మమ శోకాభిభూతస్య కామసందీపనాన్ స్థితాన్ ॥ 28.14 ॥
63. రజః ప్రశాంతం సహిమోఽద్య వాయుః
నిదాఘదోషప్రసరాః ప్రశాంతాః ।
స్థితా హి యాత్రా వసుధాధిపానాం
ప్రవాసినో యాంతి నరాస్వదేశాన్ ॥ 28.15 ॥
64. సంప్రస్థితా మానసవాసలుభ్దాః, ప్రియాన్వితాః సంప్రతి చక్రవాకాః ।
అభీక్షవర్షోద్దకవిక్షతేషు, యానాని మార్గేషు న సంపతంతి ॥ 28.16 ॥
65. క్వచిత్ప్రకాశం క్వచిదప్రకాశం, నభః ప్రకీర్ణాంబుధరం విభాతి ।
క్వచిత్ప్రచిత్పర్వతసన్నిరుద్ధం, రూపం యథా శాంతమహార్ణవస్య ॥
॥ 28.17 ॥
66. వ్యామిశ్రితం సర్జకదంబపుష్పై, నవం జలం పర్వతధాతుతామ్రమ్ ।
మయూరకేకాభిరనుప్రయాతం, శైలాపగాశ్చీఘ్రతరం వహంతి ॥
॥ 28.18 ॥
67. రసాకులం షట్పదసన్నికాశం, ప్రభుజ్యతే జంబుఫలం ప్రకామమ్ ।
అనేకవర్ణం పవనావధూతం, భూమౌ పతత్యామ్రఫలం విపక్వమ్ ॥
॥ 28.19 ॥
68. విద్యుత్పతాకాస్సబలాకమాలాః, శైలేంద్రకూటాకృతీసన్నికాశాః ।
గర్జంతి మేఘాస్సముదీర్ణనాదాః, మత్తా గజేంద్రా ఇవ సంయుగస్థాః ॥
॥ 28.20 ॥

69. వర్షోదకాప్యాయితశాద్వలాని, ప్రవృత్తనృత్తోత్సవబర్హిణాని ।
వనాని నిర్వృష్టబలాహకాని, పశ్యాపరాహ్లాప్స్వధికం విభాంతి॥28.21॥
70. సముద్వహంతస్సలిలాతిభారం, బలాకినో వారిధరా నదన్తః ।
మహత్సు శృజ్గేషు మహీధరాణాం, విశ్రమ్య విశ్రమ్య పునః ప్రయాంతి॥
॥ 28.22॥
71. మేఘాభికామా పరిసంపతంతీ, సమ్మోదితా భాతి బలాకపంక్తిః ।
వాతావధూతా వరపౌండరీకీ, లంబేవ మాలా రచితాఽంబరస్య ॥
॥ 28.23 ॥
72. బాలేంద్రగోపాంతరచిత్రితేన, విభాతి భూమిర్నవశాద్వలేన ।
గాత్రానువృత్తేన శుకప్రభేణ, నారీవ లాక్షోక్షితకంబళేన ॥ 28.24 ॥
73. నిద్రా శనైః కేశవమభ్యుపైతి, ద్రుతం నదీ సాగరమభ్యుపైతి ।
హృష్టా బలాకా ఘనమభ్యుపైతి, కాంతా సకామా ప్రియమభ్యుపైతి ॥
॥28.25॥
74. జాతా వనాంతాశ్శిఖిసంప్రసృత్తాః, జాతాః కదంబాస్సకదంబశాఖాః ।
జాతా వృషా గోషు సమానకామాః, జాతా మహీ సస్యవనాభిరామా॥
॥ 28.26 ॥
75. వహంతి వర్షంతి నదంతి భాంతి, ధ్యాయంతి నృత్యంతి సమాశ్వసంతి ।
నద్యో ఘనా మత్తగజా వనాంతాః, ప్రియావిహీనాశ్శిఖినః ప్లవంగాః ॥
॥28.27॥
76. ప్రహర్షితాః కేతకపుష్పగంధమ్, ఆఘ్రూయ హృష్టా వననిర్ఘరేషు ।
ప్రపాతశబ్దాకులితా గజేంద్రాః, సార్థం మయూరైస్సమదా నదంతి ॥
॥ 28.28 ॥
77. ధారానిపాతైరభిహన్యమానాః, కదంబశాఖాసు విలంబమానాః ।
క్షణార్జితం పుష్పరసావగాఢం, శనైర్మదం షట్చరణాస్త్యజంతి ॥28.29॥
78. అంగారచూర్ణోత్కరసన్నికాశైః, ఫలైస్సుపర్యాప్తరసైస్సమ్మృద్ధైః ।
జంబూద్రుమాణాం ప్రవిభాంతి శాఖాః, నిలీయమానా ఇవ షట్పదౌఘైః ॥
॥ 28.30 ॥

79. తడిత్పతాకాభిలరంకృతానామ్ ఉదీర్ణగంభీరమహారవాణామ్ ।
విభాన్తి రూపాణి బలాహకానాం, రణోద్యతానామివ వారణానామ్ ॥
॥ 28.31 ॥
80. మార్గానుగశ్చైలవనానుసారీ, సంప్రస్థితో మేఘురవం నిశమ్య ।
యుద్ధాభికామః ప్రతి నాగశంకీ, మత్తో గజేంద్రః ప్రతిసన్నివృత్తః ॥
॥ 28.32 ॥
81. క్వచిత్ప్రగీతా ఇవ షట్పదౌఘైః, క్వచిత్ప్రసృత్తా ఇవ నీలకంఠైః ।
క్వచిత్ప్రమత్తా ఇవ వారణేంద్రైః, విభాంత్యనేకాశ్రయిణో వనాంతాః ॥
॥ 28.33 ॥
82. కదంబసర్వార్జునకన్దలాధ్యా, వనాంతభూమిర్నవవారిపూర్ణా ।
మయూరమత్తాభిరుతప్రసృత్తైః, ఆపానభూమిప్రతిమా విభాతి ॥
॥ 28.34 ॥
83. ముక్తాసకాశం సలిలం పతద్వై, సునిర్మలం పత్రపుటేషు లగ్నమ్ ।
హృష్టా వివర్ణచ్ఛదనా విహంగాః సురేంద్రదత్తం తృషితాః పిబంతి ॥
॥ 28.35 ॥
84. షట్పాదతంత్రీమధురాభిధానం, ప్లవంగమోదీరితకంఠతాలమ్ ।
ఆవిష్కృతం మేఘమృదంగనాదైః, వనేషు సంగీతమివ ప్రవృత్తమ్ ॥
॥ 28.36 ॥
85. క్వచిత్ప్రసృత్తైః క్వచిదున్నదద్భిః, క్వచిచ్ఛ వృక్షాగ్రనిషణ్ణకాయైః ।
వ్యాలంబబర్హాభరణైర్మయూరైః, వనేషు సంగీతమివ ప్రవృత్తమ్ ॥
॥ 28.37 ॥
86. స్వనైర్ఘనానాం ప్లవగాః ప్రబుద్ధాః, విహాయ నిద్రాం చిరసన్నిరుద్ధామ్ ।
అనేకరూపాకృతివర్ణనాదాః, నవాంబుధారాభిహతా నదంతి ॥28.38॥
87. నద్యస్సముద్వాహితచక్రవాకాః తటాని శీర్ణాన్యపవాహయిత్వా ।
దృష్టా నవప్రాభృతపూర్ణభోగాః ద్రుతం స్వభర్తారముపోపయాంతి ॥
॥ 28.39 ॥
88. నీలేషు నీలాః ప్రవిభాంతి సక్తాః, మేఘేషు మేఘా నవవారిపూర్ణాః ।
దవాగ్నిదగ్ధేషు దవాగ్నిదగ్ధాః, శైలేషు శైలా ఇవ బద్ధమూలాః ॥
॥ 28.40 ॥

89. ప్రహృష్టసన్నాదితబర్హిణాని, సశక్రగోపాకులశాద్వలాని ।
చరంతి నీపార్జునవాసితాని, గజాస్సురమ్యాణి వనాంతరాణి॥28.41॥
90. నవాంబుధారాహతకేసరాణి, ద్రుతం పరిత్యజ్య సరోరుహాణి ।
కదంబపుష్పాణి సకేసరాణి, నవాని హృష్టా భ్రమరాః పతంతి॥28.42॥
91. మత్తా గజేంద్రా ముదితా గవేంద్రాః, వనేషు విశ్రాంతతరా మృగేంద్రాః ।
రమ్యా నగేంద్రా నిభృతా నరేంద్రాః, ప్రక్రీడితో వారిధరైస్సురేంద్రః ॥
॥ 28.43 ॥
92. మేఘాస్సముద్భూతసముద్రనాదాః, మహాజలౌఘైర్గనావలంబాః ।
నదీస్తటాకాని సరాంసి వాపీః, మహీం చ కృత్స్నామపవాహయంతి ॥
॥ 28.44 ॥
93. వర్షప్రవేగా విపులాః పతంతి, ప్రవాంతి వాతాస్సముదీర్ఘఘోషాః ।
ప్రనష్టకూలాః ప్రవహంతి శీఘ్రం, నద్యో జలైర్విప్రతిపన్నమార్గాః ॥
॥ 28.45 ॥
94. నరైర్నరేంద్రా ఇవ పర్వతేంద్రాః, సురేంద్రదత్తైః పవనోపనీతైః ।
ఘనాంబుకుంభైరభిషిచ్యమానాః, రూపం శ్రియం స్వామివ దర్శయంతి॥
॥ 28.46 ॥
95. ఘనోపగూఢం గగనం సతారం, న భాస్కరో దర్శనమభ్యుపైతి ।
నవైర్జలౌఘైర్ధరణీ విస్ఫుప్తా, తమోవిలిప్తా న దిశః ప్రకాశాః ॥28.47॥
96. మహాంతి కూటాని మహీధరాణాం, ధారాభిధౌతాన్యధికం విభాంతి ।
మహాప్రమాణైర్విపులైః ప్రపాతైః, ముక్తాకలాపైరివ లంబమానైః ॥
॥ 28.48 ॥
97. శైలోపలప్రస్థలమానవేగాః, శైలోత్తమానాం విపులాః ప్రపాతాః ।
గుహాసుసన్నాదితబర్హిణాసు, హారా వికీర్యంత ఇవాభిభాంతి ॥28.49॥
98. శీఘ్రప్రవేగా విపులాః ప్రపాతాః, నిర్ధౌతశృంగోపతలా గిరీణామ్ ।
ముక్తాకలాపప్రతిమాః పతంతః, మహాగుహోత్సంగతలైర్ద్రియంతే ॥
॥ 28.50 ॥
99. సురతామర్దవిచ్ఛిన్నాః స్వర్గస్త్రీహారమౌక్తికాః ।
పతంతీవాకులా దిక్షు తోయధారాస్సమంతతః ॥ 28.51 ॥

100. నిలీయమానైర్విహగైః నిమీలద్భిశ్చ పంకజైః ।
వికసంత్యా చ మాలత్యా గతోఽస్తం జ్ఞాయతే రవిః ॥ 28.52 ॥
101. వృత్తా యాత్రా నరేంద్రాణాం సేనా ప్రతినివర్తతే ।
వైరాణి చైవ మార్గాశ్చ సలిలేన సమీకృతాః ॥ 28.53 ॥
102. మాసి ప్రోష్ఠపదే బ్రహ్మ బ్రాహ్మణానాం వివక్షతామ్ ।
అయమధ్యాయసమయః సామగానాముపస్థితః ॥ 28.54 ॥
103. నివృత్తకర్మాయతనః నూనం సంచితసంచయః ।
అషాఢీమభ్యుపగతః భరతః కోసలాధిపః ॥ 28.55 ॥
104. నూనమాపూర్యమాణాయాః సరయ్యా వర్ధతే రయః ।
మాం సమీక్ష్య సమాయాంతమ్ అయోధ్యాయా ఇవ స్వనః ॥ 28.56 ॥
105. ఇమాస్మీతగుణా వర్షాః సుగ్రీవస్సుఖమశ్నుతే ।
విజితారిస్సదారశ్చ రాజ్యే మహతి చ స్థితః ॥ 28.57 ॥
106. అహం తు హృతదారశ్చ రాజ్యాచ్చ మహతశ్చ్యుతః ।
నదీకూలమివ క్లిన్నమ్ అవసీదామి లక్ష్మణ ॥ 28.58 ॥
107. శోకశ్చ మమ విస్తీర్ణః వర్షాశ్చ భృశదుర్గమాః ।
రావణశ్చ మహాన్ శత్రుః అపారం ప్రతిభాతి మే ॥ 28.59 ॥
108. అయాత్రాం చైవ దృష్ట్యేమాం మార్గాంశ్చ భృశదుర్గమాన్ ।
ప్రణతే చైవ సుగ్రీవే న మయా కించిదీరితమ్ ॥ 28.60 ॥
109. అపి చాతిపరిక్లిష్టం చిరాద్దారైస్సమాగతమ్ ।
ఆత్మకార్యగరీయస్త్వాత్ వక్తుం నేచ్ఛామి వానరమ్ ॥ 28.61 ॥
110. స్వయమేన హి విశ్రమ్య జ్ఞాత్వా కాలముపాగతమ్ ।
ఉపకారం చ సుగ్రీవః వేత్స్యతే నాత్ర సంశయః ॥ 28.62 ॥
111. తస్మాత్కాలప్రతీక్షోఽహం స్థితోఽస్మి శుభలక్షణ ।
సుగ్రీవస్య నదీనాం చ ప్రసాదమనుపాలయన్ ॥ 28.63 ॥
112. ఉపకారేణ వీరో హి ప్రతికారేణ యుజ్యతే ।
అకృతజ్ఞోఽప్రతికృతః హంతి సత్త్వవతాం మనః ॥ 28.64 ॥

113. తమేవముక్తః ప్రణిధాయ లక్షణః

కృతాంజలిస్తత్రప్తిపూజ్య భాషితమ్ ।

ఉవాచ రామం స్వభిరామదర్శనం

ప్రదర్శయన్ దర్శనమాత్మనః శుభమ్ ॥ 28.65 ॥

114. యథోక్తమేతత్తవ సర్వమీప్సితం, నరేంద్ర కర్తా న చిరాద్ధరీశ్వరః ।

శరత్ప్రతీక్షః క్షమతామిమం భవాన్, జలప్రపాతం రిపునిగ్రహే ధృతః ॥

॥ 28.66 ॥ (2 సార్లు)

సుగ్రీవాదియుతం శ్రీశం భస్మాంగావృతమీశ్వరం ।

మహేశ్వరసమం ధ్యాయేత్ కిష్కింధాకాండ ఉత్తమే ॥

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే కిష్కింధకాండే అష్టావింశస్సర్గః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే కిష్కింధకాండే ఏకోనత్రింశస్సర్గః

సుగ్రీవాదియుతం శ్రీశం భస్మాంగావృతమీశ్వరం ।

మహేశ్వరసమం ధ్యాయేత్ కిష్కింధాకాండ ఉత్తమే ॥

115. సమీక్ష్య విమలం వ్యోమ గతవిద్యుద్వలాహకమ్ ।

సారసారవసంఘుష్టం రమ్యజ్యోత్స్నానులేపనమ్ ॥29.1॥ (2 సార్లు)

116. సమృద్ధార్థం చ సుగ్రీవం మందధర్మార్థసంగ్రహమ్ ।

అత్యర్థమసతాం మార్గమ్ ఏకాంతగతమానసమ్ ॥ 29.2 ॥

117. నిర్ఘృతకార్యం సిద్ధార్థం ప్రమదాభిరతం సదా ।

ప్రాప్తవంతమభిప్రేతాన్ సర్వానేవ మనోరథాన్ ॥ 29.3 ॥

118. స్వాం చ పత్నీమభిప్రేతాం తారాం చాపి సమీప్సితామ్ ।

విహరంతమహోరాత్రం కృతార్థం విగతజ్వరమ్ ॥ 29.4 ॥

119. క్రీడంతమివ దేవేశం నందనేఽపురసాం గణైః ।

మంత్రిషు న్యస్తకార్యం చ మంత్రిణామనవేక్షకమ్ ॥ 29.5 ॥

120. ఉత్సన్నరాజ్యసందేశం కామవృత్తమవస్థితమ్ ।

నిశ్చితార్థోఽర్థతత్త్వజ్ఞః కాలధర్మవిశేషవిత్ ॥ 29.6 ॥

121. ప్రసాద్య వాక్యైర్మధురైః హేతుమద్భిర్మనోరమైః ।
వాక్యవిద్వాక్యతత్త్వజ్ఞం హరీశం మారుతాత్మజః ॥ 29.7 ॥
122. హితం తత్త్వం చ పథ్యం చ సామధర్మార్థనీతిమత్ ।
ప్రణయప్రీతిసంయుక్తం విశ్వాసకృతనిశ్చయమ్ ।
హరీశ్వరముపాగమ్య హనూమాన్ వాక్యమబ్రవీత్ ॥ 29.8 ॥
123. రాజ్యం ప్రాప్తం యశ్చైవ కౌలీ శ్రీరభివర్ధితా ।
మిత్రాణాం సంగ్రహశ్శేషః తం భవాన్ కర్తుమర్హతి ॥ 29.9 ॥
124. యో హి మిత్రేషు కాలజ్ఞః సతతం సాధు వర్తతే ।
తస్య రాజ్యం చ కీర్తిశ్చ ప్రతాపశ్చాభివర్ధతే ॥ 29.10 ॥
125. యస్య కోశశ్చ దణ్డశ్చ మిత్రాణ్యాత్మా చ భూమిప ।
సమవేతాని సర్వాణి స రాజ్యం మహదశ్నుతే ॥ 29.11 ॥
126. తద్భవాన్ వృత్తసంపన్నః స్థితః పథి నిరత్యయే ।
మిత్రార్థమభినీతార్థం యథావత్కర్తుమర్హతి ॥ 29.12 ॥
127. సంత్యజ్య సర్వకార్యాణి మిత్రార్థే యోఽనువర్తతే ।
సంభ్రమాద్ధి కృతోత్సాహః సోఽనర్హైర్నావరుధ్యతే ॥ 29.13 ॥
128. యస్తు కాలవ్యతీతేషు మిత్రకార్యేషు వర్తతే ।
స కృత్వా మహతోఽప్యర్థాన్ న మిత్రార్థేన యుజ్యతే ॥ 29.14 ॥
129. యదిదం వీర కార్యం నః మిత్రకార్యమరిందమ ।
క్రియతాం రాఘవస్యైతత్ వైదేహ్యః పరిమార్గణమ్ ॥ 29.15 ॥
130. తదిదం వీరకార్యం తే కాలాతీతమరిందమ ॥ 29.16 ॥
131. న చ కాలమతీతం తే నివేదయతి కాలవిత్ ।
త్వరమాణోఽపి సన్ ప్రాజ్ఞస్తవ రాజన్వశానుగః ॥ 29.17 ॥
132. కులస్య హేతుస్సీతస్య దీర్ఘబంధుశ్చ రాఘవః ।
అప్రమేయప్రభావశ్చ స్వయం చాప్రతిమో గుణైః ॥ 29.18 ॥
133. తస్య త్వం కురు వై కార్యం పూర్వం తేన కృతం తవ ।
హరీశ్వర హరిశ్రేష్ఠ్యాన్ ఆజ్ఞాపయితుమర్హసి ॥ 29.19 ॥

134. న హి తావద్భవేత్ కాలః వ్యతీతశ్చోదనాదృతే ।
చోదితస్య హి కార్యస్య భవేత్ కాలవ్యతిక్రమః ॥ 29.20 ॥
135. అకర్తురపి కార్యస్య భవాన్ కర్తా హరీశ్వర ।
కిం పునః ప్రతికర్తుస్తే రాజ్యేన చ ధనేన చ ॥ 29.21 ॥
136. శక్తిమానపి విక్రాంతః వానరరగణేశ్వర ।
కర్తుం దాశరథేః ప్రీతిమ్ ఆజ్ఞాయాం కిం న సజ్జసే ॥ 29.22 ॥
137. కామం ఖలు శరైశ్చక్తః సురాసురమహోరగాన్ ।
వశే దాశరథిః కర్తుం త్వత్ప్రతిజ్ఞాం తు కాంక్షతే ॥ 29.23 ॥
138. ప్రాణత్యాగావిశంకేన కృతం తేన తవ ప్రియమ్ ।
తస్య మార్గామ వైదేహీం పృథివ్యామపి చాంబరే ॥ 29.24 ॥
139. న దేవా న చ గంధర్వాః నాసురా న మరుద్గణాః ।
న చ యక్షా భయం తస్య కుర్యుః కిముత రాక్షసాః ॥ 29.25 ॥
140. తదేవం శక్తియుక్తస్య పూర్వం ప్రియకృతస్తవ ।
రామస్యార్హస్థి పింగేశ కర్తుం సర్వాత్మనా ప్రియమ్ ॥ 29.26 ॥
141. నాధస్తాదవనౌ నాప్పు గతిర్నోపరి చాంబరే ।
కస్యచిత్సజ్జతేఽస్మాకం కపీశ్వర తవాజ్ఞయా ॥ 29.27 ॥
142. తదాజ్ఞాపయ కః కిం తే కృతే కుత్ర వ్యవస్యతు ।
హరయో హ్యప్రధృష్యాస్తే సంతి కోట్యగ్రతోఽనఘాః ॥ 29.28 ॥
143. తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా కాలే సాధు నివేదితమ్ ।
సుగ్రీవస్సత్త్వసంపన్నః చకార మతిముత్తమామ్ ॥ 29.29 ॥
144. స సందిదేశాభిమతం నీలం నిత్యకృతోద్యమమ్ ।
దిక్షు సర్వాసు సర్వేషాం సైన్యానాముపసంగ్రహే ॥ 29.30 ॥
145. యథా సేనా సమగ్రా మే యూధపాలాశ్చ సర్వశః ।
సమాగచ్ఛంత్యసంగేన సేనాగ్రాణి తథా కురు ॥ 29.31 ॥

146. యే త్వంతపాలాః ప్లవగాః శీఘ్రుగా వ్యవసాయినః ।
సమానయంతు తే సైన్యం త్వరితాశ్శాసనాన్మమ ।
స్వయం చానంతరం సైన్యం భవానేవానుపశ్యతు ॥ 29.32 ॥

147. త్రిపంచరాత్రాదూర్ధ్వం యః ప్రాప్నుయాన్నేహ వానరః ।
తస్య ప్రాణాంతికో దండః నాత్ర కార్యా విచారణా ॥ 29.33 ॥

148. హరీంశ్చ వృద్ధానుపయాతు సాంగదః
భవాన్మమాజ్ఞామధిక్యత్య నిశ్చితామ్ ।
ఇతి వ్యవస్థాం హరిపుంగవేశ్వరః
విధాయ వేశ్య ప్రవివేశ వీర్యవాన్ ॥ 29.34 ॥ (2 సార్లు)
సుగ్రీవాదియుతం శ్రీశం భస్మాంగావృతమీశ్వరం ।
మహేశ్వరసమం ధ్యాయేత్ కిష్కింధాకాండ ఉత్తమే ॥

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే ఏకోనత్రింశస్సర్గః

అథ శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే త్రింశస్సర్గః

సుగ్రీవాదియుతం శ్రీశం భస్మాంగావృతమీశ్వరం ।
మహేశ్వరసమం ధ్యాయేత్ కిష్కింధాకాండ ఉత్తమే ॥

149. గుహం ప్రవిష్టే సుగ్రీవే విముక్తే గగనే ఘనైః ।
వర్షరాత్రోషితో రామః కామశోకాభిపీడితః ॥ 30.1 ॥ (2 సార్లు)

150. పాండరం గగనం దృష్ట్వా విమలం చంద్రమండలమ్ ।
శారదీం రజనీం చైవ దృష్ట్వా జ్యోత్స్నానులేపనామ్ ॥ 30.2 ॥

151. కామవృత్తం చ సుగ్రీవం నష్టాం చ జనకాత్మజామ్ ।
బుద్ధ్వా కాలమతీతం చ ముమోహ పరమాతురః ॥ 30.3 ॥

152. స తు సంజ్ఞాముపాగమ్య ముహూర్తాన్మతిమాన్ పునః ।
మనస్థామపి వేదైహీం చింతయామాస రాఘవః ॥ 30.4 ॥

153. ఆసీనః పర్వతస్యాగ్రే హేమధాతువిభూషితే ।
శారదం గగనం దృష్ట్వా జగామ మనసా ప్రియామ్ ॥ 30.5 ॥

154. దృష్ట్వా చ విమలం వ్యోమ గతవిద్యుద్భలాహకమ్ ।
సారసారవసంఘుష్టం విలలాపార్తయా గిరా ॥ 30.6 ॥
155. సారసారవసన్నాదైః సారసారవనాదినీ ।
యాఽఽశ్రమే రమతే బాలా సాఽఽద్య మే రమతే కథమ్ ॥ 30.7 ॥
156. పుష్పితాంశ్చాసనాన్ దృష్ట్వా కాంచనానివ నిర్మలాన్ ।
కథం సా రమతే బాలా పశ్యంతీ మామపశ్యతీ ॥ 30.8 ॥
157. యా పురా కలహంసానాం స్వరేణ కలభాషిణీ ।
బుధ్యతే చారుసర్వాంగీ సాఽఽద్య మే బుధ్యతే కథమ్ ॥ 30.9 ॥
158. నిస్స్వనం చక్రవాకానాం నిశమ్య సహచారిణామ్ ।
పుండరీకవిశాలాక్షీ కథమేషా భవిష్యతి ॥ 30.10 ॥
159. సరాంసి సరితో వాపీః కాననాని వనాని చ ।
తాం వినా మృగశావాక్షీం చరన్నాద్య సుఖం లభే ॥ 30.11 ॥
160. అపి తాం మద్వియోగాచ్చ సౌకుమార్యాచ్చ భామినీమ్ ।
న దూరం పీడయేత్ కామః శరద్గుణనిరంతరః ॥ 30.12 ॥
161. ఏవమాది నరశ్రేష్ఠః విలలాప నృపాత్మజః ।
విహంగ ఇవ సారంగః సలిలం త్రిదశేశ్వరాత్ ॥ 30.13 ॥
162. తతశ్చంచూర్య రమ్యేషు ఫలార్థీ గిరిసానుషు ।
దదర్శ పర్యుపావృత్తః లక్ష్మీవాన్ లక్ష్మణోఽగ్రజమ్ ॥ 30.14 ॥
163. తం చింతయా దుస్సహయా పరీతం, విసంజ్ఞమేకం విజనే మనస్వీ ।
భ్రాతుర్విషాదాత్పరితాపదీనః, సమీక్ష్య సౌమిత్రిరువాచ రామమ్ ॥
॥ 30.15 ॥
164. కిమార్య కామస్య వశంగతేన, కిమాత్మపౌరుష్యపరాభవేన ।
అయం సదా సంహ్రాయతే సమాధిః, కిమత్ర యోగేన నివర్తితేన ॥
॥ 30.16 ॥

165. క్రియాభియోగం మనసః ప్రసాదం

సమాధియోగానుగతం చ కాలమ్ ।

సహాయసామర్థ్యమదీనసత్త్వః

స్వకర్మహేతుం చ కురుష్య హేతుమ్ ॥ 30.17 ॥

166. న జానకీ మానవవంశనాథ, త్వయా సనాథా సులభా పరేణ ।

న చాగ్నిచూడాం జ్వలితాముపేత్య, న దహ్యతే వీరవరార్హ కచ్ఛిత్ ॥

॥ 30.18 ॥

167. సలక్షణం లక్షణమప్రధృష్యం స్వభావజం వాక్యమువాచ రామః ।

హితం చ పథ్యం చ నయప్రసక్తం ససామ ధర్మార్థసమాహితం చ ॥

॥ 30.19 ॥

168. నిస్సంశయం కార్యమవేక్షితవ్యం, క్రియావిశేషో హ్యనువర్తితవ్యః ।

నను ప్రవృత్తస్య దురాసదస్య, కుమార కార్యస్య ఫలం న చింత్యమ్ ॥

॥ 30.20 ॥

169. అథ పద్మపలాశాక్షీం మైథిలీమనుచింతయన్ ।

ఉవాచ లక్షణం రామః ముఖేన పరిశుష్యతా ॥ 30.21 ॥

170. తర్పయిత్వా సహస్రాక్షః సలిలేన వసుంధరామ్ ।

నిర్వర్తయిత్వా సస్యాని కృతకర్మా వ్యవస్థితః ॥ 30.22 ॥

171. స్నిగ్ధగంభీరనిర్ఘోషాః శైలద్రుమపురోగమాః ।

విసృజ్య సలిలం మేఘాః పరిశ్రాంతా నృపాత్మజ ! ॥ 30.23 ॥

172. నీలోత్పలదలశ్యామాః శ్యామీకృత్వా దిశో దశ ।

విమదా ఇవ మాతంగాః శాంతవేగాః పయోధరాః ॥ 30.24 ॥

173. జలగర్భా మహావేగాః కుటజార్జునగంధినః ।

చరిత్వా విరతాస్సౌమ్య వృష్టివాతాస్సముద్యతాః ॥ 30.25 ॥

174. ఘనానాం వారణానాం చ మయూరాణాం చ లక్షణ ।

నాదః ప్రస్రవణానాం చ ప్రశాంతస్సహసాఽనఘ ॥ 30.26 ॥

175. అభివృష్టా మహామేఘైః నిర్మలాశ్చిత్రసానవః ।

అనులిప్తా ఇవాభాంతి గిరయశ్చిత్రదీప్తిభిః ॥ 30.27 ॥

176. దర్శయంతి శరన్నద్యః పులినాని శనైశ్శనైః ।
నవసంగమసప్రీడా జఘనానీవ యోషితః ॥ 30.28 ॥
177. శాఖాసు సప్తచ్ఛదపాదపానాం, ప్రభాసు తారార్మనిశాకరాణామ్ ।
లీలాసు చైవోత్తమవారణానాం, శ్రియం విభజ్యాద్య శరత్ప్రవృత్తా ॥
॥ 30.29 ॥
178. సంప్రత్యనేకాశ్రయ చిత్రశోభా, లక్ష్మీశ్చరత్కాలగుణోపనీతా ।
సూర్యాగ్రహస్తప్రతిబోధితేషు, పద్మాకరేష్వభ్యధికం విభాతి ॥ 30.30 ॥
179. సప్తచ్ఛదానాం కుసుమోపగంధీ, షట్పాదవృందైరనుగీయమానః ।
మత్తద్విపానాం పవనోఽనుసారీ, దర్పం వనేష్వభ్యధికం కరోతి ॥
॥ 30.31 ॥
180. అభ్యాగతైశ్చారువిశాలపక్షైః, సరః ప్రియైః పద్మరజోఽవకీర్ణైః ।
మహానదీనాం పులినోపయాతైః, క్రీడంతి హంసాస్సహ చక్రవాకైః ॥
॥ 30.32 ॥
181. మదప్రగల్భేషు చ వారణేషు, గవాం సమూహేషు చ దర్పితేషు ।
ప్రసన్నతోయాసు చ నిమ్నగాసు, విభాతి లక్ష్మీర్బహుధా విభక్తా ॥
॥ 30.33 ॥
182. నభస్సమీక్ష్యాంబుధరైర్విముక్తం, విముక్తబర్హాభరణా వనేషు ।
ప్రియాస్వసక్తా వినివృత్తశోభా, గతోత్సవా ధ్యానపరా మయూరాః ॥
॥ 30.34 ॥
183. మనోజ్ఞగంధైః ప్రియకైరనత్పైః, పుష్పాతిభారావనతాగ్రశాఖైః ।
సువర్ణగౌరైర్నయనాభిరామైః ఉద్యోతితానీవ వనాంతరాణి ॥ 30.35 ॥
184. ప్రియాన్వితానాం నలినీప్రియాణాం
వనేరతానాం కుసుమోద్ధతానామ్ ।
మదోత్కటానాం మదలాలసానాం
గజోత్తమానాం గతయోఽద్య మందాః ॥ 30.36 ॥
185. వ్యభ్రం నభః శస్త్రవిధౌతవర్ణం, కృశప్రవాహాని నదీజలాని ।
కల్వారశీతాః పవనాః ప్రవాంతి, తమోవిముక్తాశ్చ దిశః ప్రకాశాః ॥
॥ 30.37 ॥

186. సూర్యాతపక్రామణనష్టపంకా, భూమిశ్చిరోద్ధాటితసాంద్రరేణుః ।
అన్యోన్యవైరేణ సమాయుతానామ్, ఉద్యోగకాలోఽద్య నరాధిపానామ్ ॥
॥ 30.38 ॥
187. శరద్గుణాప్యాయితరూపశోభాః, ప్రహర్షితాః పాంసుసముక్షితాంగాః ।
మదోత్కటాస్సంప్రతి యుద్ధలుభాః, వృషా గవాం మధ్యగతా నదంతి ॥
॥ 30.39 ॥
188. సమన్మథం తీవ్రగతానురాగాః, కులాన్వితా మందగతిం కరిణ్యః ।
మదాన్వితం సంపరివార్య యాంతం, వనేషు భర్తారమనుప్రయాంతి ॥
॥ 30.40 ॥
189. త్యక్త్వా వరాణ్యాత్మవిభూషణాని, బర్హాణి తీరోపగతా నదీనామ్ ।
నిర్భర్న్యమానా ఇవ సారసౌఘైః, ప్రయాంతి దీనా విమదా మయూరాః ॥
॥ 30.41 ॥
190. విత్రాస్య కారండవచక్రవాకాన్, మహారవైర్భిన్నకటా గజేంద్రాః ।
సరస్సు బద్ధాంబుజభూషణేషు, విక్షోభ్య విక్షోభ్య జలం పిబంతి ॥
॥ 30.42 ॥
191. వ్యపేతపంకాసు సవాలుకాసు, ప్రసన్నతోయాసు సగోకులాసు ।
ససారసారావవినాదితాసు, నదీషు హృష్ట్యా నిపతంతి హంసాః ॥
॥ 30.43 ॥
192. నదీఘనప్రస్రవణోదకానామ్, అతిప్రవృద్ధానిలబర్హిణానామ్ ।
ప్లవంగమానాం చ గతోత్సవనాం, ద్రుతం రవాస్సంప్రతి సంప్రణష్టాః ॥
॥ 30.44 ॥
193. అనేకవర్ణాస్సువినష్టకాయాః, నవోదితేష్వంబుధరేషు నష్టాః ।
క్షుధార్ధితా ఘోరవిషా బిలేభ్యః, చిరోషితా విప్రసరంతి సర్పాః ॥
॥ 30.45 ॥
194. చంచచ్చంద్రకరస్పర్శహర్షోన్మీలితతారకా ।
అహో రాగవతీ సంధ్యా జహాతి స్వయమంబరమ్ ॥ 30.46 ॥
195. రాత్రిశృశాంకోదితసౌమ్యవక్త్రా, తారాగణోన్మీలితచారునేత్రా ।
జ్యోత్స్నాంశుకప్రావరణా విభాతి, నారీవ శుక్లాంశుకసంవృతాంగీ ॥
॥ 30.47 ॥

196. విపక్వశాలిప్రసవాని భుక్త్వా, ప్రహర్షితా సారసచారుపంక్తిః ।
నభస్సమాక్రామతి శీఘ్రవేగా, వాతావధూతా గ్రథితేవ మాలా ॥
॥ 30.48 ॥
197. సుష్టైకహంసం కుముదైరుపేతం, మహాహ్రాదస్థం సలిలం విభాతి ।
ఘనైర్విముక్తం నిశి పూర్ణచంద్రం, తారాగణాకీర్ణమివాంతరిక్షమ్ ॥
॥ 30.49 ॥
198. ప్రకీర్ణహంసాకులమేఖలానాం, ప్రబుద్ధపద్మోత్పలమాలినీనామ్ ।
వాప్యత్తమానామధికాఽద్య లక్ష్మీః, వరాంగనానామివ భూషితానామ్
॥ 30.50 ॥
199. వేణుస్వనవ్యంజితతూర్యమిశ్రః, ప్రత్యూషకాలానిలసంప్రవృద్ధః ।
సమ్మూర్చ్ఛితో గర్గరగోవుషాణామ్ అన్యోన్యమాపూరయతీవ శబ్దః ॥
॥ 30.51 ॥
200. నవైర్నదీనాం కుసుమప్రభాసైః, వ్యాధూయమానైర్మృదుమారుతేన ।
ధౌతామలక్షౌమ పటప్రకాశైః, కూలాని కాశైరుపశోభితాని ॥30.52॥
201. వనప్రచండా మధుపానశౌండాః, ప్రియాన్వితాష్ణట్చరణాః ప్రహృష్టాః ।
వనేషు మత్తాః పవనానుయాత్రాం, కుర్వంతి పద్మాసనరేణుగౌరాః ॥
॥ 30.53 ॥
202. జలం ప్రసన్నం కుముదం ప్రభాసం, క్రౌంచస్వనశ్శాలివనం విపక్వమ్ ।
మృదుశ్చ వాయుర్విమలశ్చ చంద్రః, శంసంతి వర్షవృషనీతకాలమ్ ॥
॥ 30.54 ॥
203. మీనోపసందర్శితమేఖలానాం, నదీవధూనాం గతయోఽద్య మందాః ।
కాంతోపభుక్తాలసగామినీనాం, ప్రభాతకాలేష్వివ కామినీనామ్ ॥
॥ 30.55 ॥
204. సచక్రవాకాని సశైవలాని, కాశైర్దుకూలైరివ సంవృతాని ।
సపత్రలేఖాని సరోచనాని, వధూముఖానీవ నదీముఖాని ॥ 30.56 ॥
205. ప్రఫుల్లబాణాసనచిత్రితేషు, ప్రహృష్టపట్పాదనికూజితేషు ।
గృహీతచాపోద్యతచండదండః, ప్రచండచారోఽద్య వనేషు కామః ॥
॥ 30.57 ॥

- 206 లోకం సువృష్ట్యా పరితోషయిత్వా, నదీస్తటాకాని చ పూరయిత్వా ।
నిష్పన్నసస్యాం వసుధాం చ కృత్వా, త్యక్త్వా నభస్తోయధరాః ప్రనష్టాః ॥
॥ 30.58 ॥
207. ప్రసన్నసలిలాస్సౌమ్య కురరీభిర్విनाదితాః ।
చక్రవాకగణాకీర్ణాః విభాంతి సలిలాశయాః ॥ 30.59 ॥
208. అసనాస్సప్తపర్ణాశ్చ కోవిదారాశ్చ పుష్పితాః ।
దృశ్యంతే బంధుజీవాశ్చ శ్యామాశ్చ గిరిసానుషు ॥ 30.60 ॥
209. హంససారసచక్రాహ్వాః కురరైశ్చ సమంతతః ।
పులినాన్యవకీర్ణాని నదీనాం పశ్య లక్ష్మణ ॥ 30.61 ॥
210. అన్యోన్యబద్ధవైరాణాం జిగీషూణాం నృపాత్మజ ।
ఉద్యోగసమయస్సౌమ్య పార్థివానాముపస్థితః ॥ 30.62 ॥
211. ఇయం సా ప్రథమా యాత్రా పార్థివానాం నృపాత్మజ ।
న చ పశ్యామి సుగ్రీవమ్ ఉద్యోగం వా తథావిధమ్ ॥ 30.63 ॥
212. చత్వారో వార్షికా మాసాః గతా వర్షశతోపమాః ।
మమ శోకాభిభూతస్య సౌమ్య సీతామపశ్యతః ॥ 30.64 ॥
213. చక్రవాకీవ భర్తారం పృష్టతోఽనుగతా వనమ్ ।
విషమం దండకారణ్యమ్ ఉద్యానమివ యా గతా ॥ 30.65 ॥
214. ప్రియావిహీనే దుఃఖార్తే హృతరాజ్యే వివాసితే ।
కృపాం న కురుతే రాజా సుగ్రీవో మయి లక్ష్మణ ॥ 30.66 ॥
215. అనాథో హృతరాజ్యోఽయం రావణేన చ ధర్షితః ।
దీనో దూరగృహః కామీ మాం చైవ శరణం గతః ॥ 30.67 ॥
216. ఇత్యేతైః కారణైస్సౌమ్య సుగ్రీవస్య దురాత్మనః ।
అహం వానరరాజస్య పరిభూతః పరంతప ॥ 30.68 ॥
217. స కాలం పరిసంఖ్యాయ సీతాయాః పరిమార్గణే ।
కృతార్థస్సమయం కృత్వా దుర్మతిర్నావబుధ్యతే ॥ 30.69 ॥

218. త్వం ప్రవిశ్య చ కిష్కింధాం బ్రూహి వానరపుంగవమ్ ।
మూర్ఖం గ్రామ్యసుఖే సక్తం సుగ్రీవం వచనాన్మమ ॥ 30.70 ॥
219. అర్ధినాముపసన్నానాం పూర్వం చాప్యపకారిణామ్
ఆశాం సంశ్రుత్య యో హంతి స లోకే పురుషోధమః ॥ 30.71 ॥
220. శుభం వా యది వా పాపం యో హి వాక్యముదీరితమ్ ।
సత్యేన పరిగృహ్ణాతి స వీరః పురుషోత్తమః ॥ 30.72 ॥
221. కృతార్థా హ్యకృతార్థానాం మిత్రాణాం న భవంతి యే ।
తాన్ మృతానపి క్రవ్యాదాః కృతఘ్నాన్నోపభుంజతే ॥ 30.73 ॥
222. నూనం కాంచనపృష్ఠస్య వికృష్టస్య మయా రణే ।
ద్రష్టుమిచ్ఛతి చాపస్య రూపం విద్యుద్గణోపమమ్ ॥ 30.74 ॥
223. ఘోరం జ్యాతలనిర్ఘోషం క్రుద్ధస్య మమ సంయుగే ।
నిర్ఘోషమివ వజ్రస్య పునః సంశ్రోతుమిచ్ఛతి ॥ 30.75 ॥
224. కామమేవం గతేఽప్యస్య పరిజ్ఞాతే పరాక్రమే ।
త్వత్సహాయస్య మే వీర న చింతా స్యాన్నుపాత్మజ ॥ 30.76 ॥
225. యదర్థమయమారంభః కృతః పరపురంజయ ।
సమయం నాభిజానాతి కృతార్థః ప్లవగేశ్వరః ॥ 30.77 ॥
226. వర్షాసమయకాలం తు ప్రతిజ్ఞాయ హరీశ్వరః ।
వ్యతీతాంశ్చతురో మాసాన్ విహరన్నావబుధ్యతే ॥ 30.78 ॥
227. సామాత్యపరిషత్ క్రీడన్ పానమేవోపసేవతే ।
శోకదీనేషు నాస్మాసు సుగ్రీవః కురుతే దయామ్ ॥ 30.79 ॥
228. ఉచ్యతాం గచ్ఛ సుగ్రీవః త్వయా వత్స మహాబల ।
మమ రోషస్య యద్రూపం బ్రూయాశ్చైనమిదం వచః ॥ 30.80 ॥
229. న చ సంకుచితః పంథా యేన వాలీ హతో గతః ।
సమయే తిష్ఠ సుగ్రీవ మా వాలిపథమన్వగాః ॥ 30.81 ॥
230. ఏక ఏవ రణే వాలీ శరేణ నిహతో మయా ।
త్వాం తు సత్యాదతిక్రాంతం హనిష్యామి సబాంధవమ్ ॥ 30.82 ॥

231. తదేవం విహితే కార్యే యద్ధితం పురుషర్షభ ।
తత్తద్ బ్రూహి నరశ్రేష్ఠ త్వర కాలవ్యతిక్రమః ॥ 30.83 ॥

232. కురుష్వ సత్యం మయి వానరేశ్వర
ప్రతిశ్రుతం ధర్మమవేక్ష్య శాశ్వతమ్ ।
మా వాలినం ప్రేత్య గతో యమక్షయం
త్వమద్య పశ్యేర్మమ చోదితైశ్శరః ॥ 30.84 ॥

233. స పూర్వజం తీవ్రవివృద్ధకోపం
లాలప్యమానం ప్రసమీక్ష్య దీనమ్ ।
చకార తీవ్రాం మతిముగ్రతేజాః
హరీశ్వరే మానవవంశనాథః ॥ 30.85 ॥ (2 సార్లు)
సుగ్రీవాదియుతం శ్రీశం భస్మాంగావృతమీశ్వరం ।
మహేశ్వరసమం ధ్యాయేత్ కిష్కింధాకాండ ఉత్తమే ॥

ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే ఆదికావ్యే కిష్కింధాకాండే త్రింశస్సర్గః

అథ ఏకత్రింశస్సర్గః

స కామినం దీనమదీనసత్త్వం, శోకాభిపన్నం సముదీర్ఘకోపమ్ ।
నరేంద్రసూనుర్నరదేవపుత్రం, రామానుజః పూర్వజమిత్యువాచ ॥31.1॥

శ్రీ రామస్తుతిః

ఆపదానుపహర్తారం దాతారం సర్వసంపదాం ।
లోకాభిరామం శ్రీరామం భూయో భూయో నమామ్యహమ్ ॥

ఫలశ్రుతిః

బుద్ధిర్బలం యశో ధైర్యం నిర్భయత్వమరోగితా ।
అజాడ్యం వాక్పటుత్వం చ హనూమత్ స్మరణాత్ భవేత్ ॥

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః

అథ క్షీమ్రాఫార్శనో

యదక్షరపదభ్రష్టం మాత్రాహీనం చ యద్భవేత్ ।
తత్సర్వం క్షమ్యతాం దేవ నారాయణ నమోఽస్తుతే ॥

అథ భగవత్సమర్పణమ్

కాయేన వాచా మనసేంద్రియైర్వా
బుద్ధ్యాత్మనా వా ప్రకృతేస్స్వభావాత్ ।
కరోమి యద్యత్సకలం పరస్మై
నారాయణాయేతి సమర్పయామి ॥

అథ మంగళమ్

శ్రీయః కాంతాయ కళ్యాణనిధయే నిధయేఽర్థినామ్ ।
శ్రీవేంకటనివాసాయ శ్రీనివాసాయ మంగళమ్ ॥

